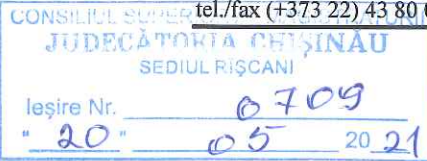

Chișinău, str. Kiev, 3 Republica Moldova
MD-2078, tel. (+373 22) 43 80 02,
tel./fax (+373 22) 43 80 02, e-mail: jrc@justice.md

Chisinau, Kiev 3, street, Republic of Moldova
MD-2078, tel. (+373 22) 43 80 02,
tel./fax (+373 22) 43 80 02, e-mail: jrc@justice.md

**Curtea Constituțională a Republicii Moldova
mun. Chișinău, str. Alexandru Lăpușeanu 28, MD-2004**

Judecătoria Chișinău (sediul Rîșcani), expediază în adresa dumneavoastră sesizarea privind excepția de neconstituționalitate formulată în cadrul acțiunii în contencios administrativ a reclamantei Lesnic Victoria împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale privind obligarea de a reexamina dreptul la pensia de dizabilitate.

Anexă:

- copia cererii de chemare în judecată din 21.04.2021.
- copia actelor contestate (răspunsul CNAS nr. 2134 din 25.02.2021 și răspunsul CNAS nr L-485/21 din 23.03.2021)
- cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate din 18.05.2021.
- copia actului judecătoresc (încheiere 3-1145/2021 din 18.05.2021).
- sesizarea privind excepția de neconstituționalitate.

Judecător

Liudmila Holevițaia

11:10

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

A. Autorul excepției de neconstituționalitate¹**A.1. Persoană fizică**

1. Lesnic
2. Victoria

A. 2. Instanța de judecată

1. Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani
2. Judecător Liudmila Holevițaia
4. Adresa instanței de judecată: Strada Kiev 3, Chișinău 2068
5. Telefonul și e-mail-ul instanței de judecată: +37322445317, jrc@justice.md

¹ Aici, autorul excepției de neconstituționalitate va alege rubrica relevantă, ștergându-le pe celelalte.

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun²

Subsemnata Victoria Lesnic (reclamantă) sunt o persoană cu dizabilitate afecțiune generală, grad accentuat.

Începând cu data de 29 noiembrie 1989 mi-a fost stabilită pensia de dizabilitate, în baza stagiului de cotizare realizat. După stabilirea pensiei (anul 1989), am activat în câmpul muncii neîntrerupt până în prezent, acumulând un stagiul de cotizare de peste 31 ani și 5 luni. Având în vedere acest fapt, consider că sunt în drept de a solicita reexaminarea pensiei stabilite, în condițiile de egalitate cu pensionarii pentru limită de vârstă care au activat în câmpul muncii după stabilirea pensiei conform art. 33 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii.

Astfel, la data de 18 februarie 2021 m-am adresat la Casa Teritorială de Asigurări Sociale sectorul Rîșcani mun. Chișinău (în continuare: CTAS Rîșcani) cu cererea de reexaminare a pensiei de dizabilitate, conform prevederilor art. 33 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii.

Prin scrisoarea nr. 2134 din 25 februarie 2021, CTAS Rîșcani mi-a comunicat despre refuzul în reexaminarea pensiei de dizabilitate, motivând că potrivit art. 33 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 156 din 14.10.1998 beneficiarii pensiei de dizabilitate nu au dreptul la reexaminarea pensiei de dizabilitate.

Nefiind de acord cu refuzul primit, la data de 04.03.2021 am depus cererea prealabilă în adresa Casei Naționale de Asigurări Sociale (CNAS), prin care am invocat constatările Consiliului pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității (CPEDAE) pe cauza 54/2020 precum că „prevederea art. 33 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii, care dă dreptul la reexaminare doar a pensiilor pentru limită de vârstă, instituie o situație discriminatorie în privința persoanelor care beneficiază de pensie pentru dizabilitate” (pct. 4.9 din Avizul Consultativ al CPEDAE pe cauza 54/2020³). Bazându-mă pe această constatare, am solicitat să-mi fie reexaminat dreptul la pensie de dizabilitate, cu luare în calcul a perioadelor contributive realizate după stabilirea dreptului la pensie de dizabilitate, în perioada 29 noiembrie 1989 – 18 februarie 2021.

La data de 23.03.2021 mi-a fost înmănat răspunsul CNAS la cererea prealabilă (scrisoarea nr. M-485/21 din 23.03.2021), prin care mi s-a comunicat despre refuzul de a reexamina dreptul la pensie de dizabilitate, fiind invocate motivele expuse în răspunsul anterior.

² Această parte a formularului trebuie să conțină un rezumat al informațiilor pertinente referitoare la cauza dedusă judecării instanței de drept comun, i.e. instanței în fața căreia sau de care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate

³ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Aviz_Consultativ_54_2020.pdf

La data de 21.04.2021 am înaintat o acțiune în contencios administrativ către Casa Națională de Asigurări Sociale (CTAS), solicitând:

- 1) Admiterea acțiunii
- 2) Obligarea pârâtului Casa Națională de Asigurări Sociale de a reexamina dreptul la pensie de dizabilitate a reclamantului Victoria Lesnic, cu luarea în calcul a perioadelor contributive realizate după stabilirea dreptului la pensie de dizabilitate, în perioada de 29.11.1989 – 17 februarie 2021, conform prevederilor art. 33 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii.

Având în vedere concluziile expuse în pct. 4.9 din Avizul Consultativ al CPEDAE pe cauza 54/2020, ceea ce creează incertitudinea privind constituționalitatea prevederilor art. 33 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii, pe care îmi întemeiez acțiunea, înaintez prezenta excepție de neconstituționalitate, conform art. 12¹ Cod de Procedură Civilă.

Potrivit prevederilor art. 12¹ alin. (2) din Codul de Procedură Civilă, *„la ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:*

- a) *obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;*
- b) *excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;*
- c) *prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;*
- d) *nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.”*

Raportând prezenta excepție de neconstituționalitate la exigențele art. 12¹ din Codul de Procedură Civilă și Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016 pentru interpretarea art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția RM, consider că exigențele citate mai sus sunt îndeplinite din următoarele considerente:

- a) Prezenta excepție de neconstituționalitate are ca obiect prevederile art. 33 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii, care este o lege organică, respectiv **obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție.**
- b) *Excepția este ridicată de către reclamant, fiind astfel întrunite exigențele art. 12¹ alin. (2) lit. b) din Codul de Procedură Civilă*

c) Prevederile contestate prin excepția de neconstituționalitate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei. Prin prezenta excepție de neconstituționalitate se contestă prevederile din art. 33 alin. (1) lit. c) al Legii nr. 156/14.10.1998 care generează discriminarea persoanelor cu dizabilități, titulari ai pensiei de dizabilitate, în exercitarea dreptului la reexaminarea pensiei. Această prevedere urmează a fi aplicată la soluționarea cauzei deduse judecătii, a cărei obiect se referă la recalcularea pensiei de dizabilitate în baza contribuțiilor plătite după stabilirea pensiei respective.

În jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, dreptul la pensie poate fi privit prin prisma art. 1 al Protocolului nr. 1 la CEDO (dreptul la proprietate). Curtea a statuat că *introducerea unor contribuții obligatorii la sistemele de asigurări sociale creează un drept protejat în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 1 (dreptul de proprietate), inclusiv și în cazul în care exista o legătură directă între nivelul contribuțiilor plătite și prestațiile acordate (Müller împotriva Austriei, decizie a Comisiei; Carson și alții împotriva Regatului Unit (MC), pct. 64).*

Referitor la acest aspect, menționez că în cauză supusă examinării, subsemnatul reclamant am solicitat reexaminarea pensiei de dizabilitate, ce mi-a fost stabilită în anul 1989 (drept dobândit), în baza contribuțiilor obligatorii plătite după stabilirea dreptului la pensie de dizabilitate, în perioada de 29.11.1989 – 17.02.2021. Astfel, din jurisprudența CtEDO enunțată mai sus, reiese că și **contribuțiile achitate de mine în fondul de pensii în perioada de după stabilirea pensiei de dizabilitate (29 noiembrie 1989 - 17 februarie 2021) generează un drept protejat în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 1 la CEDO.** Or, în perioada de referință eu am continuat să contribuie din veniturile obținute, la fondul de pensii, din care conform art. 4 alin. (1) din Legea 156 din 14.10.1998 se plătesc pensiile stabilite de legea în cauză, inclusiv și cele reexaminare în temeiul art. 33 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 156/14.10.1998. Respectiv, contribuțiile sociale pe care am achitat după stabilirea pensiei de dizabilitate, mi-au generat un drept protejat în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 1 CEDO, realizarea căruia de către persoanele cu dizabilități este împiedicată de prevederile contestate prin excepția de neconstituționalitate. Astfel conchid că prevederile contestate prin excepția de neconstituționalitate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei deduse judecătii.

d) Prin prezenta excepție de neconstituționalitate se contestă prevederile din art. 33 alin. (1) lit. c) al Legii nr. 156/14.10.1998 privind sistemul public de pensii, care nu au fost anterior supuse controlului constituționalității. Respectiv, **nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.**

C. Obiectul sesizării⁴

Exercitarea controlului constituționalității prevederilor art. 33 alin. (1) lit. c) al Legii nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii (în partea evidențiată mai jos), prin prisma art. 1 alin. (3), art. 16, art. 47 din Constituție.

„Articolul 33. Reexaminarea drepturilor la pensie

(1) Reexaminarea drepturilor la pensie se efectuează în cazul: [...]

c) persoanelor care continuă să activeze după realizarea dreptului la pensie pentru limită de vîrstă.”

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție⁵

⁴ În această parte a formularului se vor menționa prevederile contestate în fața Curții Constituționale, potrivit competenței sale ratione materiae. Aceste prevederi trebuie să fie aplicabile la soluționarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

Consider că normele contestate sunt contrare principiului egalității (art. 16 din Constituție), și aduc atingere gravă dreptului la un trai decent (art. 47 din Constituție). Drept consecință, normele contestate afectează grav demnitatea umană, proclamată de Constituție ca fiind o valoare supremă și garantată (Preambul, art. 1 alin. (3) din Constituție).

1. Normele contestate sunt contrare art. 16 din Constituție, întrucât generează discriminarea persoanelor cu dizabilități în exercitarea dreptului la reexaminarea pensiei de dizabilitate, în comparație cu titularii pensiei pentru limită de vârstă.

1.1. Conform prevederilor art. 16 din Constituție,

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

1.2. Articolul 16 din Constituție reprezintă un principiu general, în corelare cu care se aplică drepturile și libertățile garantate de normele constituționale, nefiind admisă diferențierea cetățenilor Republicii Moldova pe baza apartenenței rasiale, etnice, lingvistice, politice, religioase, sociale, de gen sau în bază de opinie, avere sau naționalitate.

1.3. În jurisprudența sa anterioară cu privire la incidența articolului 16 din Constituție, Curtea a amintit că egalitatea în fața legii și a autorităților publice presupune absența oricărei discriminări directe sau indirecte. Curtea a stabilit că discriminarea are loc atunci când persoanele care se află în situații asemănătoare sunt tratate în mod diferit (i.e. discriminare directă) sau când persoanele care se află în situații diferite sunt tratate în același mod (i.e. discriminare indirectă), cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv și rezonabil. Așadar, o măsură intră în câmpul de aplicare al articolului 16 din Constituție atunci când aceasta conduce, în funcție de anumite criterii, la rezultate diferite, sau când, utilizând criterii neutre, aceasta are ca efect particular

⁵... această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta de ce consideră aplicabil unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție, adică va argumenta dacă există o ingerință în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție.

dezavantajarea unei categorii de persoane. *Curtea a precizat că stabilirea criteriilor care stau la baza unei discriminări este întotdeauna o problemă complicată. Chiar dacă se poate conveni asupra anumitor elemente, vor exista întotdeauna cazuri neobișnuite care nu se pretează la regulă. Având în vedere aceste considerente, Curtea a trebuit să stabilească dacă prevederile care fac obiectul excepției de neconstituționalitate instituie un tratament diferențiat (pct. 34-36, Hotărârea Curții Constituționale din 22 noiembrie 2018).*

- 1.4. În această ordine de idei, menționez că normele supuse controlului constituționalității au făcut obiectul unui control al Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității (CPEDAE), care a examinat prevederile contestate prin prisma corespunderii cu principiul nediscriminării, în Avizul Consultativ din 20 august 2020 pe cauza 54/2020.⁶
- 1.5. Conform prevederilor art. 12 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012, Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității este împuternicit cu atribuții privind examinarea corespunderii legislației în vigoare cu standardele privind nediscriminarea. În exercitarea acestei atribuții, Consiliul adoptă avize consultative și inițiază propuneri de modificare a legislației în vigoare.
- 1.6. Examinând normele contestate prin prisma respectării standardelor privind nediscriminare, Consiliul a observat existența unui tratament diferențiat și defavorabil aplicat titularilor dreptului la pensie de dizabilitate în comparație cu titularii dreptului la pensie pentru limită de vârstă. Consiliul a reținut că persoanele care își realizează dreptul la pensie de dizabilitate în condițiile stipulate de Legea nr. 156/1998 cu privire la sistemul public de pensii și continuă să activeze după stabilirea dreptului, nu beneficiază de posibilitatea reexaminării dreptului la pensie de dizabilitate conform legii sus menționate. Această restricție dezavantajează beneficiarii pensiei de dizabilitate în raport cu persoanele care și-au realizat dreptul la pensie pentru limită de vârstă și continuă să activeze după stabilirea acestui drept.
- 1.7. De asemenea, Consiliul a constatat că beneficiarii de pensie pentru dizabilitate se află în situație similară cu beneficiarii de pensie pentru

⁶ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Aviz_Consultativ_54_2020.pdf

limită de vârstă, deoarece ambii beneficiari indiferent ce fel de pensie primesc dacă continuă să lucreze plătesc din salariu contribuții la bugetul asigurărilor sociale de stat. Respectiv, ambii ar trebui să poată beneficia de dreptul de a-și reexamina dreptul la pensia stabilită.

- 1.8. În concluzie, **Consiliul a conchis că prevederea art. 33 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii, care dă dreptul la reexaminare doar a pensiilor pentru limită de vârstă, instituie o situație discriminatorie în privința persoanelor care beneficiază de pensie pentru dizabilitate**. Iar în vederea eliminării situației discriminatorii constatate și asigurarea repunerii în drepturi a victimelor discriminării, Consiliul a recomandat modificarea art. 33 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii, astfel încât beneficiarii de pensie de dizabilitate să fie eligibili pentru a putea solicita reexaminarea ei dacă continuă să activeze după realizarea dreptului la pensie.
- 1.9. Potrivit prevederilor alin. (1) din art. 16 al Constituției RM, care reglementează conținutul constituțional al dreptului la egalitate, *„respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului”*. Prin urmare reiese, că odată ce o autoritate publică împuternicită cu dreptul de a examina corespunderea legislației naționale cu standardele privind nediscriminare, constată existența unei situații de discriminare provocate de o prevedere din lege, statul urmează să întreprindă măsuri efective în vederea restabilirii dreptului la egalitate ce a fost încălcat prin efectul normei legale discriminatorii.
- 1.10. În acest sens sunt relevante explicațiile oferite de Comitetului ONU privind drepturile economice, sociale și culturale în pct. 40 al Comentariului general nr. 19 „Cu privire la dreptul la securitate socială”, care stipulează următoarele:
- „În timp ce pactul prevede realizarea progresivă și recunoaște constrângerile datorate limitelor resurselor disponibile, Pactul impune Statelor Părți diferite obligații care au un efect imediat. Statele Părți au obligații imediate în ceea ce privește dreptul la securitatea socială, cum ar fi garantarea faptului că acest drept*

va fi exercitat fără discriminare de orice fel, asigurând egalitatea drepturilor bărbaților și femeilor”.

1.11. Astfel, declararea neconstituționalității normelor contestate este o condiție sine-qua-non pentru a garanta persoanelor cu dizabilități exercitarea imediată și fără discriminare a dreptului la asistență și protecție socială, consfințit de art. 47 din Constituție.

2. Normele contestate sunt contrare art. 47 din Constituție, întrucât restrânge persoanelor cu dizabilități posibilitatea de a-și îmbunătăți nivelul de trai, corespunzător contribuțiilor sociale achitate în fondurile de protecție socială. Totodată, normele contestate sunt contrare art. 1 alin. (3) din Constituție, întrucât afectează grav demnitatea umană, proclamată de Constituție ca fiind o valoare supremă și garantată.

2.1. Conform art. 47 din Constituție,

„(1) Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.

(2) Cetățenii au dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subsistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.”

2.2. În același timp, art. 4 din Constituție prevede: „(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. (2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

2.3. Reieșind din prevederile art. 4 din Constituție, citate mai sus, conchidem că conținutul dreptului garantat de art. 47 din Constituție nu se limitează doar la sensul literal al textului acestui din urmă articol, ci și se completează în măsură corespunzătoare cu garanțiile și angajamentele asumate prin ratificarea de către Republica Moldova a tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului.

- 2.4. Conform prevederilor art. 28 alin. 1 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Republica Moldova a recunoscut persoanelor cu dizabilități și familiilor lor dreptul la un standard adecvat de viață și la îmbunătățirea continuă a condițiilor de trai și și-a asumat angajamentul să ia măsurile adecvate pentru a proteja și promova exercitarea acestui drept fără discriminare pe criterii de dizabilitate.
- 2.5. Potrivit art. 9 din Pactul Internațional privind drepturile economice, sociale și culturale, „Statele Părți la prezentul Pact recunosc dreptul pe care îl are orice persoană la securitatea socială, inclusiv asigurări sociale.”
- 2.6. Prin art. 2 alin. 1 din același Pact, statele părți s-au angajat ca exercitarea deplină a drepturilor recunoscute în Pact să fie asigurată progresiv prin toate mijloacele adecvate, inclusiv prin adoptarea de măsuri legislative. Iar prin art. 11 din Pact, Republica Moldova a recunoscut dreptul oricărei persoane la un nivel de trai suficient pentru ea însăși și familia sa precum și la o îmbunătățire continuă a condițiilor sale de existență, asumându-și obligația de a lua măsuri potrivite pentru a asigura realizarea acestui drept.
- 2.7. Conform prevederilor art. 1 din Legea nr. 489 din 08.07.1999 privind sistemul public de asigurări sociale (în continuare: Legea nr. 489/1999), pensiile constituie o parte componentă a sistemului public de asigurări sociale. Prin urmare, pensiile urmează a fi reglementate conform principiilor organizării și funcționării sistemului public de asigurări sociale, prevăzute în art. 3 din Legea nr. 489/1999, și anume:
- *principiul unicității*, potrivit căruia statul organizează și garantează sistemul public bazat pe aceleași norme de drept;
  - *principiul egalității*, care asigură tuturor participanților la sistemul public - contribuabili și beneficiari - un tratament nediscriminatoriu în ceea ce privește drepturile și obligațiile prevăzute de lege;
  - *principiul solidarității sociale*, inter și intragenerații, conform căruia participanții la sistemul public își asumă conștient și reciproc obligații și beneficiază de dreptul pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de lege;

- *principiul obligativității*, potrivit căruia persoanele fizice și juridice au, conform legii, obligația de a participa la sistemul public, iar drepturile de asigurări sociale se exercită corelativ îndeplinirii obligațiilor;
  - *principiul contributivității*, conform căruia drepturile de asigurări sociale se cuvin pe temeiul contribuțiilor de asigurări sociale plătite.
- 2.8. În acest context, atrag atenția Înaltei Curți asupra faptului că *prevederile contestate prin prezenta excepție de neconstituționalitate încalcă grav principiile enunțate mai sus*. Respectiv, excluderea beneficiarilor de pensie de dizabilitate din exercitarea dreptului la reexaminarea pensiei corespunzător contribuțiilor de asigurări sociale plătite ulterior stabilirii dreptului la pensie, poate fi considerată drept o reducere esențială a nivelului pensiei și **constituie o veritabilă ingerință în dreptul la protecție socială a persoanelor cu dizabilități**. *Or, lipsa opțiunii de a recalcula pensia în baza contribuțiilor plătite suplimentare are drept efect excluderea persoanelor cu dizabilități din posibilitatea de a atinge un un standard adecvat de viață și de a-și îmbunătăți continuu condițiile de trai, așa cum prevede art. 47 din Constituție.*
- 2.9. Cu referire la aceste aspecte, este relevantă jurisprudența CtEDO, care a statuat constant în sensul că *"o reducere substanțială a nivelului pensiei ar putea fi considerată ca afectând substanța dreptului de proprietate și chiar a însuși dreptului de a rămâne beneficiar al sistemului de asigurare" (cauza Muller versus Austria)*. În speța *Gaygusuz versus Austria* (1996), Curtea a stabilit că *„pensia constituie un drept patrimonial, iar diminuarea acesteia s-ar echivala cu o expropriere.”*
- 2.10. Cu referire la acest aspect, Comitetului ONU pentru drepturile economice, sociale și culturale, în cadrul celei de-a 118-a sesiuni din 17 octombrie – 04 noiembrie 2017 cu privire la al treilea raport periodic al Republicii Moldova, a constatat următoarele:
- „ [...] 40. Comitetul își reiterează preocuparea anterioară față de faptul că **pensia medie contributivă din Statul-parte este mult sub nivelul de subzistență și că prestațiile de asistență socială necontributive sunt și mai scăzute** (E/C.12/MDA/CO/2, para.12).*

În această ordine de idei, Comitetul a reiterat recomandările sale anterioare ca „pensile să fie majorate la un nivel care să asigure un trai decent și, ca prim pas, să atingă nivelul minim de existență.

- 2.11. Cu toate că din momentul ultimei evaluări a R. Moldova în fața Comitetului ONU pentru drepturile economice, sociale și culturale au trecut mai mult de 4 ani, Republica Moldova nu a reușit să asigure majorarea nivelului pensiei minime de dizabilitate corespunzător nivelului minim de existență.
- 2.12. Or, conform datelor Biroului Național de Statistică, cuantumul minim al pensiei de dizabilitate severă la 1 ianuarie 2020 a constituit **809,5** lei, cuantumul pensiei de dizabilitate accentuată - **755,5** lei și al pensiei de dizabilitate medie - **539,7** lei. Respectiv, **acestea au acoperit într-o proporție mai mică valoarea minimului de existență:** 39,9% în cazul pensiei minime de dizabilitate severă, 37,2% în cazul pensiei minime de dizabilitate accentuată și 26,6% pentru pensia minimă de dizabilitate medie.⁷
- 2.13. Referitor la acest din urmă aspect, în jurisprudența sa anterioară, Curtea Constituțională a oferit o interpretare a noțiunii de „nivel de trai decent” în domeniul pensiilor, stabilind că „garanțiile statuate de art.47 al Constituției se impun numai atunci când măsurile de protecție socială se devalorizează sub minimul mijloacelor de subzistență necesare persoanei pentru un trai demn .

⁷ Informație preluată de pe site-ul oficial al Biroului Național de Statistică, de la următorul link: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6827>

E. Argumentarea pretensei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție⁸

În jurisprudența sa anterioară, Curtea Constituțională a stabilit că dreptul la pensie de dizabilitate intră în câmpul de aplicare al articolului 47, iar controlul exercitat de Curte trebuie să se axeze pe existența unei ingerințe în dreptul la protecție socială și asupra faptului dacă această ingerință respectă exigențele stabilite la articolul 54 din Constituție (pct. 37-38, Hotărârea Curții Constituționale a RM din 22.11. 2018). În acest sens, o restrângere a drepturilor relative garantate de Constituție trebuie să fie prevăzută de lege, să fie necesară în interesele menționate la art.54 alin.(2) din Legea fundamentală, să fie proporțională cu situația care a determinat-o și să nu aducă atingere substanței dreptului de proprietate, altfel spus - să servească unui interes public legitim.

Lista exhaustivă a scopurilor considerate legitime pentru justificare existenței unor ingerințe în drepturile protejate de Constituție este prevăzută în alin. (2) art. 54 din Constituție, și anume:

- asigurarea securității naționale
- asigurarea integrității teritoriale
- bunăstarea economică a țării
- asigurarea ordinii publice
- prevenirea tulburărilor în masă și infracțiunilor
- protejarea drepturilor, libertăților și demnității altor persoane
- împiedicarea divulgării informațiilor confidențiale
- garantarea autorității și imparțialității justiției

Raportând normele contestate la prevederile art. 54 din Constituție, conchid că **limitările stabilite prin normele contestate nu vin în protejarea unui interes public general în sensul art.54 alin.(2) din Constituție, sunt disproporționate și aduc atingere atât dreptului de proprietate cât și dreptului la asistență și protecție socială. Or, limitările introduse prin normele contestate, excluzând persoanele cu dizabilități din dreptul de a reexamina pensia de dizabilitate conform**

⁸ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta, după caz, de ce consideră că îi este încălcat unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție. Este recomandabil ca acesta să urmeze, în argumentarea sa, următorii pași: (1) dacă ingerința în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție este prevăzută de lege; în caz afirmativ, (2) dacă ingerința urmărește realizarea unui scop legitim permis de Constituție; în caz afirmativ, (3) dacă există o legătură rațională între ingerință și scopul legitim urmărit; în caz afirmativ, (4) dacă ar putea fi instituite alte măsuri legislative la fel de eficiente și mai puțin intruzive pentru dreptul/drepturile fundamentale în discuție; în caz afirmativ, (5) dacă ingerința este proporțională cu scopul legitim urmărit.

contribuțiilor plătite suplimentar la pensie, **nu influențează, respectiv, nu sunt necesare pentru scopurile enunțate în alin. (2) al art. 54 din Constituție.**

Dimpotrivă, normele contestate aduc atingere bunăstării economice a țării (prin efectul creșterii gradului de sărăcie în rândul persoanelor cu dizabilități în raport cu beneficiarii pensiei pentru limită de vârstă, ordinii publice (prin efectul încălcării principiilor care reglementează sistemul public de asigurări sociale) și afectează grav protecția drepturilor, libertăților și demnității altor persoane (dreptul la un trai decent al persoanelor cu dizabilități și a familiilor acestora, recunoscut de art. 47 din Constituție, art. 11 din PIDESC, art. 28 din CDPD).

Totodată, menționez că prin efectul normelor contestate, beneficiarilor de pensii de dizabilitate le revine suportarea unei sarcini individuale excesive și anume – obligativitatea de a achita contribuțiile de asigurări sociale care nu vor crea oportunități pentru creșterea nivelului pensiei de dizabilitate.

În acest context, sunt relevante aprecierile Curții Constituționale în jurisprudența sa anterioară, conform cărora *„punând în balanță interesul statului de a stabili anumite termene de apariție, exercitare sau apărare a drepturilor civile în scopul asigurării certitudinii juridice, pe de o parte, și dreptul cetățenilor de a primi integral pe parcursul întregii vieți pensia stabilită în condițiile legii, aceasta fiind, de regulă, sursa lor primară de existență, pe de altă parte, Curtea constată că acesta din urmă prevalează.”*

Prin urmare, conchid că normele contestate nu garantează beneficiarilor de pensie de dizabilitate care continuă să activeze în câmpul muncii un minim de asigurare socială, nu asigură un echilibru social între păturile sociale ale populației și astfel contravin garanțiilor constituționale privind dreptul la asistență și protecție socială statuat de art.47 coroborat cu art. 16 din Constituție.

F. Lista documentelor relevante (dacă este cazul)⁹

1. Avizul Consultativ al Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității din 20 august 2020, pe cauza nr. 54/2020

⁹ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va enumera documentele relevante (extrasul cu prevederile normative contestate, alte hotărâri sau decizii ale Curții Constituționale cu un obiect similar, alte hotărâri sau decizii cu obiect similar pronunțate de alte curți constituționale, jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, studii de drept comparat), pe care le va anexa.

G. Declarația și semnătura autorului sesizării¹⁰

Subsemnata Victoria Lesnic, autoarea prezentei excepții de neconstituționalitate, declar pe propria onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, pentru ce semnez.

¹⁰ Această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va declara pe propria sa onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, semnând la final.

ÎNCHEIERE

18 mai 2021

mun.Chișinău

Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani,
Judecător Liudmila Holevițcaia,

examinând cererea reclamantei privind ridicarea excepției de neconstituționalitate formulată în cadrul acțiunii în contencios administrativ a reclamantei Lesnic Victoria împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale privind obligarea de a reexamina dreptul la pensie de dizabilitate,

a c o n s t a t a t:

1. Pe 21.04.2021, reclamantă, Lesnic Victoria, s-a adresat în Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, cu acțiune în contencios administrativ, prin care a solicitat obligarea pârâtului Casa Națională de Asigurări Sociale de a reexamina dreptul la pensie de dizabilitate a reclamantei Victoria Lesnic, cu luarea în calcul a perioadelor contributive realizate după stabilirea dreptului de pensie de dizabilitate, în perioada de 29.11.1989 – 17 februarie 2021, conform prevederilor art.33 alin.(1) lit.c) din Legea nr.156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii.
2. Prin cererea, înregistrată cu nr.intare 12927 din 18.05.2021, reclamanta Lesnic Victoria a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art.33 alin.(1) lit.c) al Legii nr.156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii, care prevede: "Articolul 33.Reexaminarea drepturilor la pensie. (1) Reexaminarea drepturilor la pensie se efectuează în cazul: /.../ c)persoanelor care continuă să activeze după realizarea dreptului de pensie pentru limită de vîrstă". Consideră că art.33 alin.(1) lit.c) al Legii nr.156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii contravine art.art.1 alin.(3), 16, 47 din Constituție.
3. Invocă reclamanta că, prezenta excepție de neconstituționalitate are ca obiect prevederile art.33 alin.(1) lit.c) din Legea nr.156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii, care este o lege organică, respectiv, obiectul excepției de neconstituționalitate intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție
4. La fel, invocă reclamanta că, excepția este ridicată de către reclamant, fiind astfel întrunite exigențele art.121 alin.(2) lit.b) din Codul de procedură civilă;
5. Menționează reclamanta că, prevederile contestate prin excepția de neconstituționalitate urmează a fi aplicate la soluționarea prezentei cauze. Prin prezenta excepție de neconstituționalitate se contestă prevederile din art.33 alin.(1) lit.c) al Legii nr.156/14.10.1998 care generează discriminarea persoanelor cu dizabilități, titulari ai pensiei de dizabilitate, în exercitarea dreptului la reexaminarea pensiei. Această prevedere urmează a fi aplicată la soluționarea cauzei deduse judecătii, a cărei obiect se referă la recalcularea pensiei de dizabilitate în baza contribuțiilor plătite după stabilirea pensiei respective. Indică că, în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, dreptul la pensie poate fi privit prin prisma art.1 al Protocolului nr. 1 la CEDO (dreptul la

proprietate). Curtea a statuat că introducerea unor contribuții obligatorii la sistemele de asigurări sociale creează un drept protejat în temeiul art.1 din Protocolul nr.1 (dreptul de proprietate), inclusiv și în cazul în care exista o legătură directă între nivelul contribuțiilor plătite și prestațiile acordate (Müller împotriva Austriei, decizie a Comisiei; Carson și alții împotriva Regatului Unit (MC), pct.64). Referitor la acest aspect, menționează că în cauză supusă examinării, reclamantul a solicitat reexaminarea pensiei de dizabilitate, ce i-a fost stabilită în anul 1989 (drept dobândit), în baza contribuțiilor obligatorii plătite după stabilirea dreptului la pensie de dizabilitate, în perioada 29.11.1989 - 17.02.2021. Astfel, din jurisprudența CtEDO enunțată mai sus, reiese că și contribuțiile achitate de reclamant în fondul de pensii în perioada de după stabilirea pensiei de dizabilitate (29.11.1989 - 17.02.2021) generează un drept protejat în temeiul art.1 din Protocolul nr.1 la CEDO. Or, în perioada de referință, indică reclamantul că a continuat să contribuie din veniturile obținute, la fondul de pensii, din care conform art.4 alin.(1) din Legea 156 din 14.10.1998 se plătesc pensiile stabilite de legea în cauză, inclusiv și cele reexamineate în temeiul art.33 alin.(1) lit.c) din Legea nr.156/14.10.1998. Respectiv, consideră că contribuțiile sociale pe care a achitat reclamantul după stabilirea pensiei de dizabilitate, i-au generat un drept protejat în temeiul art.1 din Protocolul nr.1 CEDO, realizarea căruia de către persoanele cu dizabilități este împiedicată de prevederile contestate prin excepția de neconstituționalitate. Astfel consideră că prevederile contestate prin excepția de neconstituționalitate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei deduse judecătii.

6. Prin prezenta excepție de neconstituționalitate se contestă prevederile din art.33 alin.(1) lit.c) al Legii nr.156/14.10.1998 privind sistemul public de pensii, care nu au fost anterior supuse controlului constituționalității. Respectiv, nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.
7. Examinând cererea reclamantei, Lesnic Victoria, studiind materialele dosarului, normele legii aplicabile, judecătorul consideră că cererea este întemeiată și pasibilă de admis, din următoarele considerente.
8. Potrivit prevederilor art.195 Cod administrativ, procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedură civilă, cu excepția art.169-171.
9. Codul administrativ nu reglementează procedura ridicării excepției de neconstituționalitate, fiind, prin urmare, aplicabile prevederile Codului de procedură civilă.
10. Articolul 12¹ CPC prevede: (1) În cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională. (2) La ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție; b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate. (3) Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă pînă la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amână pledoariile. (4) Dacă nu sînt întrunite cumulativ condițiile

specificate la alin.(2), instanța refuză ridicarea excepției de neconstituționalitate printr-o încheiere care poate fi atacată odată cu fondul cauzei. (5) Instanța de judecată poate ridica excepția de neconstituționalitate doar dacă cererea de chemare în judecată sau cererea de apel a fost acceptată în modul prevăzut de lege ori dacă cererea de recurs împotriva hotărârii sau deciziei curții de apel a fost declarată admisibilă conform legii.

11. Examinând cererea reclamantei, Lesnic Victoria, în coraport cu circumstanțe cauzei, instanța de judecată, reținând întrunirea cumulativă a următoarelor condiții: obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse în art.135 alin.(1) lit.a) din Constituția Republicii Moldova; excepția este ridicată de către una din părți – reclamantă, Lesnic Victoria; prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei și nu există o hotărâre anterioară a Curții, avînd ca obiect prevederile contestate - consideră că cererea este pasibilă de admis.
12. În baza celor expuse și conform prevederilor art.art.195, 230, 241 din Codul administrativ al Republicii Moldova, art.art.12¹, 269-270 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, instanța de judecată,

d i s p u n e:

Cererea reclamantei – Lesnic Victoria privind ridicarea excepției de neconstituționale, se admite.

Se transmite Curții Constituționale sesizarea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.33 alin.(1) lit.c) din Legea nr.156 din 14 octombrie 1998, formulată în cadrul acțiunii în contencios administrativ a reclamantei Lesnic Victoria împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale privind obligarea de a reexamina dreptul la pensie de dizabilitate.

Încheiere nesusceptibilă de atac.

Judecător

Liudmila Holevițaia

